WIKIPEDIA

Sydamerika

Sydamerika är en världsdel som utgör den södra delen av den amerikanska dubbelkontinenten,[6] med Stilla havet i väster, Atlanten i öster, Antarktis i söder och Karibiska havet i norr. Sydamerika har en landyta på cirka 17 814 000 km²[1], vilket är nästan 3,5 procent av jordens totala yta. Som gräns till Nordamerika räknar man vanligen landgränsen mellan Colombia och Panama, men ibland räknar man att gränsen går vid Panamakanalen.[6] Centralamerika (det vill säga från Mexiko i norr till Panama i söder) räknas därför till Nordamerika.[6] När det gäller Latinamerika dras istället gränsen mellan Mexiko och USA, då begreppet Latinamerika är mer kulturellt och språkligt baserat.[6]

Innehåll

Geografi
- Floder

Natur
- Fauna
- Flora

Historia

Politisk indelning

Demografi
- Språk

Ekonomi
- Ekonomiskt största städer (2014)

Se även

Referenser
- Källförteckning

Externa länkar

Geografi

Patagonien (Argentina)

Klassificeringen av Sydamerika som kontinent debatteras, då vissa delar av världen ser Amerika som en stor världsdel,[7][8] och Nord-, Central- och Sydamerika som subkontinenter. I andra delar av världen klassificeras Nord- och Sydamerika som kontinenter medan Amerika ses som en superkontinent.[9][10][11][12] Att klassificera Sydamerika som subkontinent, kontinent eller del av superkontinent är till stor del baserat på regionala preferenser.

Geologiskt sett fästes Sydamerika med Nordamerika relativt nyligen, i och med Panamanäsets formation för ungefär tre miljoner år sedan.[13][14] Anderna, som är en geologiskt sett ung och seismologiskt orolig bergskedja, löper längs med kontinentens västra kant. Områdena öst om Anderna är till stor del tropisk regnskog, och Amazonfloden löper där. Kontinenten innehåller också torra öknar, såsom Patagonien och den extremt torra Atacamaöknen.[15]

Sydamerika har betydande naturresurser med tillgång till nästan alla metaller. I Carajásbergen i Brasilien finns vad som förmodligen är världens största järnmalmsreserv, tillsammans med stora förekomster av koppar, mangan, nickel, guld och bauxit. Stora bauxittillgångar finns också i Guyana och Surinam. I Anderna finns, förutom tenn, guld och silver mycket stora reserver av porfyrkoppar. Chile och Peru har tillsammans ungefär 25 procent av världens kopparreserver. Av icke-metaller finns större tillgångar av fosfat, nitrat och salt i Sydamerikas torrområden.[16]

Brasilien är Sydamerikas största land, till såväl yta som folkmängd.[17][18] Det näst största är Argentina.[19] Det högsta berget är Aconcagua, som också är det högsta berget i världen när man bortser från Asien.[4] Insjön Laguna del Carbón[20] som ligger 105 m u.h är den lägsta öppna platsen på land såväl på den sydamerikanska kontinenten[5] som på hela Södra halvklotet[21] och på hela Västra halvklotet[22]

Floder

1. 7 025 km - Amazonfloden, Peru/Colombia/Brasilien/Ecuador[23][24][25]
2. 4 880 km - Paraná, Brasilien/Paraguay/Argentina[26]
3. 3 380 km - Madeira, Bolivia/Brasilien[27]
4. 3 100 km - Juruá, Peru/Brasilien[28]
5. 2 960 km - Purus, Peru/Brasilien (2 948 km) (3 210 km)[29]
6. 2 820 km - Yapura, Colombia/Brasilien[28]

Sydamerika

Area:	17 814 000 km²[1]
Folkmängd:	423 581 078 (2018)[2][3]
Antal stater:	12
Autonoma regioner:	3
Högsta punkt:	Aconcagua 6 962 m ö.h.[4]
Lägsta punkt:	Laguna del Carbón 105 m u.h[5]

Stater

- Argentina
- Bolivia
- Brasilien
- Chile
- Colombia
- Ecuador
- Guyana
- Paraguay
- Peru
- Surinam
- Uruguay
- Venezuela

Stater som har delar av ytan i Afrika

- Frankrike

Särskilda områden

- Franska Guyana (Frankrike)
- Falklandsöarna (Storbritannien)
- Sydgeorgien och Sydsandwichöarna (Storbritannien)

7. 2 740 km - Orinoco, Venezuela[30]
8. 2 450 km - Tocantins, Brasilien (2 416 km) (2 640 km)[27]
9. 2 250 km - Rio Negro, Sydamerika[28]
10. 2 100 km - Xingu, Brasilien[31]
11. 1 930 km - Tapajós, Brasilien[28][27]
12. 1 910 km - Araguaia, Brasilien (biflod till Tocantins)[27]
13. 1 737 km - Marañón, Peru[29]
14. 1 610 km - Içá (Putumayo), Sydamerika[28]
15. 1 300 km - Iriri, Brasilien (biflod till Xingu)
16. 1 240 km - Juruena, Brasilien (biflod till Tapajós)[27]
17. 1 210 km - Guaporé, Brasilien/Bolivia (biflod till Madeira)[28]
18. 1 080 km - Huallaga, Peru (biflod till Marañón)[29]
19. 1 060 km - Madre de Dios, Peru/Bolivia (biflod till Madeira)[27]

Största städer:
São Paulo
Buenos Aires
Rio de Janeiro
Lima
Bogotá

Natur

Sydamerika ingår i den neotropiska regionen,[32] eller *neotropikerna*, vilket är en av de åtta djurgeografiska regioner som jordens landmassa indelas i. Den neotropiska regionen omfattar Sydamerika, Centralamerika och Karibien.

Det tropiska regnskogsområdet Amazonas är världens största regnskog, och omfattar mer än hälften av jordens återstående regnskogar (2015).[33] Det är tillika världens artrikaste plats, både när det gäller växter och djur.[34] Det mest exceptionella exemplet är insekterna. Nya, tidigare okända, insektsarter upptäcks fortfarande i Amazonas.

Fauna

Den neotropiska regionen är den rikaste av världens alla djurregionerna. Faunan är en blandning av den isolerade fauna som levt kvar från tertiär-perioden och som fått utvecklas ostört, och sentida invandrare norrifrån. Invandringen från Nordamerika började under kvartär-perioden och medförde att ett antal djurgrupper slogs ut, bland annat jättesengångarna.[35] Antalet endemiska arter är påfallande högt.[32]

Några få exempel på djur i Sydamerika är alpacka, lama, anakonda, sötvattensdelfiner, krokodiler, pilgiftsgrodor, tukaner, jaguarer, pirayor, puma, chinchilla, kondor och fyra av världens fem arter av tapir.[36]

Sydamerika kallas emellanåt fåglarnas, fiskarnas och fjärilarnas kontinent. Det finns cirka 3 000 fågelarter och 2 700 fiskarter i Sydamerika. Nanduer, tinamofåglar eller stubbstjärthöns, hoatzinfåglar, tukaner, myrfåglar, ugnfåglar och kotingor är några av ungefär 30 endemiska fågelfamiljer. Världens samtliga cirka 320 kolibriarter förekommer i Sydamerika, varav ett dussin och når upp till Nordamerika.[32]

Studier av DNA från de flesta levande familjer av fågelarter på jorden har jämförts med fågelfossil tillbaka till dinosauriernas tid. Det har gett forskarna belägg för att våra nutida fåglars utveckling startade för ungefär 90 miljoner år sedan i Sydamerika.[37][38]

Flora

Regnskogarna i norra Sydamerika är förmodligen jordens artrikaste ekosystem. Bara Ecuador, med en yta på ungefär 280 000 kvadratkilometer, beräknas ha ungefär 15 000 arter av fröväxter och Brasilien närmare 40 000 arter. Viktiga växtfamiljer i Sydamerika är palmer, paranötsväxter, panamahattsväxter, krasseväxter, orkidéer och ananasväxter. Från regnskogarna i Amazonas kommer ursprungligen gummiträdet och jättenäckrosorna.[32]

Många nyttoväxter kommer från norra Sydamerika, till exempel majs, kakao, ananas, tomat, paprika, avokado och passionsfrukt. Potatisen kommer från Anderna, i Peru och Bolivia.[32]

Historia

Sydamerika var troligen den sista världsdelen som befolkades med undantag för Antarktis. Sydamerika befolkades genom Panamanäset norrifrån, och man har uppskattat att människan hade nått Kap Horn vid 11 000 f.Kr. De äldsta kvarlevorna av människor som har hittats i Sydamerika uppvisar likheter med aboriginer i Australien, vilket tyder på att det var därifrån de första invånarna kom, och det lär ha gjorts fynd av uppemot 50 000 år gamla spår efter mänsklig verksamhet, vilket är långt tidigare än när det kom dit människor via Nordamerika från Asien.[39]

Folk från Asien migrerade in med början ungefär 14 500 f.Kr. och verkar då i stort sett ha utrotat urbefolkningen; folk på Eldslandet och botocudofolket i centrala Brasilien bär på de första aboriginamerikanarnas gener.[*källa behövs*]

De tidigaste tecknen på jordbruk är från cirka 6500 f.Kr., då potatis, bönor och chilipeppar började odlas i Amazonasbäckenet. Maniok började odlas på 2000-talet f.Kr.. De första djuren som tämjdes var lamor och alpackor i Andernas högländer omkring 3500 f.Kr.. De användes både för transport och som mat, medan marsvin domesticerades som matkälla. Fiske blev under 2000-talet f.Kr en allt viktigare näringskälla för befolkningen längs kusterna. Jordbruket utvecklades också, konstbevattning började användas tillsammans med nya grödor som mjölmålla, majs och limaböna. Bomull odlades för tillverkning av kläder. Vid början av det första millenniet e.Kr. bodde det redan tiotals miljoner människor i Sydamerika.

Från 1500-talet och framåt koloniserades och befolkades Sydamerika av vita européer och de afrikanska slavar som de förde med sig. Det var huvudsakligen från Spanien och Portugal som kolonisationen skedde. Den orsakade en demografisk katastrof med konflikter som kom att prägla hela den efterkoloniala tiden. En exploatering av befolkning och naturresurser i Sydamerika kom snabbt igång med början från 1530-talet. Den drevs av conquistadorerna, först de spanska och sedan de portugisiska. Dessa två nationer gjorde anspråk på det nya landet och dess resurser och delade upp det i kolonier.

Man har beräknat att före européernas ankomst i början av 1500-talet bodde det uppskattningsvis 30 miljoner människor i Sydamerika. De infödda hade inte någon motståndskraft mot de europeiska sjukdomar (smittkoppor, influensa, mässling och tyfus), som conquistadorerna förde med sig. Detta, tillsammans med ett okänt feodalsystem kallat *encomienda*, ett grymt system med slavarbete på plantager och i gruvor, reducerade kraftigt den amerikanska ursprungsbefolkningen

under den spanska överheten. För att ersätta den förlorade arbetskraften importerades därför slavar från Afrika. Efter cirka 200 år hade den ursprungliga befolkningen reducerats till 10-15 procent av den ursprungliga.

Under 1800-talet blev de flesta sydamerikanska länderna självständiga, men många av dem är fortfarande unga som demokratier. Några länder erhöll inte självständighet förrän på 1900-talet:

- Panama, från Colombia 1903[40]
- Guyana, från Storbritannien 1966[41]
- Surinam, från Nederländerna 1975[42]
- Trinidad och Tobago, från Storbritannien 1962[43][44]

Franska Guyana är dock alltjämt ett franskt utomeuropeiskt departement.[45]

Under 1960- och 70-talen styrdes de flesta länderna av militärdiktaturer, där tortyr och avrättningar var vanliga. Under 1970-talet startades också flera olika gerillarörelser.[46]

Politisk indelning

Land eller territorium med flagga	Area (km²)[47]	Befolkning (juli 2016 ca.)[47]	Befolknings-täthet (inv. per km²)[47]	Huvudstad
Argentina	2 780 400	43 886 748	15,8	Buenos Aires
Bolivia	1 098 581	10 969 649	10,0	La Paz och Sucre[48]
Brasilien	8 515 770	205 823 665	24,2	Brasília
Chile[49]	756 102	17 650 114	23,3	Santiago
Colombia	1 138 910	47 220 856	41,5	Bogotá
Ecuador	283 561	16 080 778	56,7	Quito
Falklandsöarna[1]	12 173	2 931[50]	0,2	Stanley
Franska Guyana[2]	83 534	262 527[51]	3,1	Cayenne (prefektur)
Guyana	214 969	735 909	3,4	Georgetown
Paraguay	406 752	6 862 812	16,9	Asunción
Peru	1 285 216	30 741 062	23,9	Lima
Surinam	163 820	585 824	3,6	Paramaribo
Sydgeorgien och Sydsandwichöarna[3]	3 903	0	0,0	King Edward Point
Uruguay	176 215	3 351 016	19,0	Montevideo
Venezuela	912 050	30 912 302	33,9	Caracas
Total	17 831 956	415 086 193	23,3	

[1] Storbritanniens utomeuropeiska territorier[52]
[2] Frankrikes utomeuropeiska departement
[3] Storbritanniens utomeuropeiska territorier[53]

Sydamerikas huvudstäder på kartan över Sydamerika.

Demografi

Afro-colombianska fruktförsäljare i Cartagena.

Sydamerika har mer än 423 miljoner invånare[2][3] och en befolkningstillväxt på ungefär 0,6 procent per år.

Blandningen av olika folkslag är stor i Sydamerika. I Argentina har 65–79 procent av befolkningen europeisk bakgrund, indiansk bakgrund har 17–31 procent och 2–4 procent härstammar från Afrika söder om Sahara. I Colombia varierar den del av befolkningen som härstammar från Afrika söder om Sahara mellan 1 och 89 procent, beroende på var i landet de bor. Motsvarande variation för befolkning med europeisk härstamning är 20 till 79 procent. I Peru härstammar 1 till 31 procent av befolkningen från Europa, medan endast 1 till 3 procent är av afrikansk härstamning (beroende av var i landet de bor).[54]

Brasiliens tidigare president Lula tillsammans med personer från den italiensk-brasilianska befolkningen under druvfestivalen i Caxias do Sul

Språk

Spanska och portugisiska är de vanligaste modersmålen i Sydamerika, med ungefär 200 miljoner talare vardera. Spanska är officiella språk i flertalet länder, tillsammans med en del andra inhemska språk. Portugisiska är officiella språk i Brasilien. Holländska är officiellt språk i Surinam; engelska i Guyana, där det finns åtminstone tolv andra språk som talas, inklusive portugisiska, kinesiska och karibisk hindi.[55] Franska är det officiella språket i Franska Guyana.

Ekonomi

Inflationen i de sydamerikanska länderna har genomgående varit hög genom åren, räntor och därmed investeringar har därför varit höga, respektive låga. Räntorna är generellt sett dubbelt så höga som räntan i USA. Till exempel har Venezuela en räntenivå på 22 procent och Surinam har omkring 23 procent.[*källa behövs*][*när?*] Argentina hade 2019 en styrränta på 72 procent. Som en jämförelse hade Sverige en styrränta på - 0,25 procent.[56]

Det finns i nuläget två större frihandelsblock i Sydamerika, Mercosur och den Andinska gemenskapen. Man försöker också skapa en heltäckande gemenskap enligt samma mönster som EU, i form av Sydamerikanska nationernas union (UNASUR). Det finns även en utarbetad plan för en transnationell handelsorganisation som ska täcka hela Amerika, från norr tiil söder. Organisationen kommer förslagsvis att heta Free Trade Area of the Americas (FTAA).

Klyftorna mellan fattiga och rika i de sydamerikanska länderna är generellt väldigt stora, den rika delen av befolkningen (20 procent) äger 60 procent av tillgångarna medan de fattigaste (20 procent) får dela på 5 procent. [*källa behövs*][*när?*]

2019 ökade den extrema fattigdomen långsamt i Sydamerika. Detta berodde framför allt på utvecklingen i ett enda land, Venezuela, men även delvis på utvecklingen i andra länder som exempelvis Bolivia.[57]

Peruansk kvinna av indiansk härkomst och hennes son.

Officiella språk i Sydamerika.

Ekonomiskt största städer (2014)

Rankning	Stad	Land	BMP i Internationella dollar (Int$)BN[58]	Invånarantal[58]	BMP per capita
1	São Paulo	Brasilien	$430	20 847 500	$20 650
2	Buenos Aires	Argentina	$315	13 381 800	$23 606
3	Lima	Peru	$176	10 674 100	$16 530
4	Rio de Janeiro	Brasilien	$176	12 460 200	$14 176
5	Santiago	Chile	$171	7 164 400	$32 929
6	Bogotá	Colombia	$160	9 135 800	$17 497
7	Brasília	Brasilien	$141	3 976 500	$35 689
8	Belo Horizonte	Brasilien	$84	5 595 800	$15 134
9	Porto Alegre	Brasilien	$62	4 120 900	$15 078
10	Campinas	Brasilien	$59	2 854 200	$20 759

Se även

- Portal:Sydamerika
- Sydamerikas klimat

Referenser

1. ^ [a b] Héctor Fernando Avila, Ernst C. Griffin, Gregory W. Knapp, Gino Germani, Jean P. Dorst, C.W. Minkel (1999 - 2019). ”South America - continent” (https://www.britannica.com/place/South-America) (på engelska). *Encyclopaedia Britannica*. https://www.britannica.com/place/South-America. Läst 8 januari 2020.
2. ^ [a b] ”World Population prospects – Population division” (https://web.archive.org/web/20150816232627/http://esa.un.org/unpd/wpp/index.htm) (på engelska). *population.un.org*. United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division. Arkiverad från originalet (https://population.un.org/wpp/) den 16 augusti 2015. https://web.archive.org/web/20150816232627/http://esa.un.org/unpd/wpp/index.htm. Läst 6 januari 2020.
3. ^ [a b] ”Overall total population" – World Population Prospects: The 2019 Revision (xslx)” (https://population.un.org/wpp/Download/Files/1_Indicators%20(Standard)/EXCEL_FILES/1_Population/WPP2019_POP_F01_1_TOTAL_POPULATION_BOTH_SEXES.xlsx) (på engelska). *population.un.org (custom data acquired via website)*. United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division. https://population.un.org/wpp/Download/Files/1_Indicators%20(Standard)/EXCEL_FILES/1_Population/WPP2019_POP_F01_1_TOTAL_POPUL Läst 6 januari 2020.
4. ^ [a b] William Marler (21 mars 2001). ”Aconcagua” (http://www.summitpost.org/mountain/rock/150197/aconcagua.html) (på engelska). Summitpost.org. http://www.summitpost.org/mountain/rock/150197/aconcagua.html. Läst 8 januari 2020.
5. ^ [a b] ”Land Below Sea Level” (https://geology.com/below-sea-level/#7) (på engelska). *Geology.com*. https://geology.com/below-sea-level/#7. Läst 8 januari 2020.
6. ^ [a b c d] ”Amerika” (https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/amerika). *Nationalencyklopedin*. https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/amerika. Läst 6 januari 2020.
7. ^ Océano Uno, Diccionario Enciclopédico y Atlas Mundial, "Continente", page 392, 1730. ISBN 84-494-0188-7
8. ^ Los Cinco Continentes (De fem kontinenterna), Planeta-De Agostini Editions, 1997. ISBN 84-395-6054-0
9. ^ World (http://www.nationalgeographic.com/xpeditions/atlas/index.html?Parent=world&Mode=d&SubMode=w), *National Geographic - Xpeditions Atlas (http://www.nationalgeographic.com/xpeditions/)*. 2006. Washington, DC: National Geographic Society.
10. ^ The World - Continents (http://atlas.gc.ca/site/english/maps/reference/international/world/referencemap_image_view) Arkiverad (https://web.archive.org/web/20060221064548/http://atlas.gc.ca/site/english/maps/reference/international/world/referencemap_image_view) 21 februari 2006 hämtat från the Wayback Machine., *Atlas of Canada* (http://atlas.nrcan.gc.ca/site/english/index.html)
11. ^ "Continent (http://www.britannica.com/ebc/article-9361501)". *Encyclopædia Britannica*. 2006. Chicago: Encyclopædia Britannica, Inc.
12. ^ *The New Oxford Dictionary of English.* 2001. New York: Oxford University Press.
13. ^ ”Visste du att” (https://utstallning.nrm.se/4.4fd7b99f152b47637006bcc2.html?id=4.4fd7b99f152b47637006bca0). *Paleogen och neogen - en utställning*. Naturhistoriska riksmuseet. https://utstallning.nrm.se/4.4fd7b99f152b47637006bcc2.html?id=4.4fd7b99f152b47637006bca0. Läst 7 januari 2020.
14. ^ redaktör Cecilia Aarnio, efter Mikko Turunens artikel Geologia ja aika (8 december 2018). ”Geologi och tiden – livets utveckling” (http://www.geologia.fi/index.php/sv/2018/12/08/geologi-och-tiden-livets-utveckling/). *gelogia.fi*. http://www.geologia.fi/index.php/sv/2018/12/08/geologi-och-tiden-livets-utveckling/. Läst 7 januari 2020.

15. ^ ”Atacamaöknen” (https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/atacama%C3%B6knen). *Nationalencyklopedin*. https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/atacama%C3%B6knen. Läst 9 januari 2020.
16. ^ Margit Werner. ”Naturresurser” (https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sydamerika/natur/naturresurser). *Nationalencyklopedin*. https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sydamerika/natur/naturresurser. Läst 7 januari 2020.
17. ^ Antonio Carlos Coutinho Gouvea da Silva. ”Projeções da População | Estatísticas | Utgivare=IBGE, Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística” (https://www.ibge.gov.br/estatisticas-novoportal/sociais/populacao/9109-projecao-da-populacao.html?=&t=resultados) (på brasiliansk portugisiska). *www.ibge.gov.br*. https://www.ibge.gov.br/estatisticas-novoportal/sociais/populacao/9109-projecao-da-populacao.html?=&t=resultados. Läst 8 januari 2020.
18. ^ ”Área Territorial Brasileira (Brazilian Territorial Area)” (https://www.webcitation.org/64i0P2Lb0?url=http://www.ibge.gov.br/home/geociencias/cartografia/default_territ_area.shtm) (på portugisiska). Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística. Arkiverad från originalet (http://www.ibge.gov.br/home/geociencias/cartografia/default_territ_area.shtm) den 15 januari 2012. https://www.webcitation.org/64i0P2Lb0?url=http://www.ibge.gov.br/home/geociencias/cartografia/default_territ_area.shtm. Läst 8 januari 2020. ”Para a superfície do Brasil foi obtido o valor de 8.515.759,090 km2, publicado no DOU nº 124 de 30/06/2017, conforme Resolução Nº 02, de 29 de junho de 2017.”
19. ^ ”Argentina | Population” (https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ar.html) (på engelska). *The World Factbook*. Central Intelligence Agency. https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ar.html. Läst 10 januari 2018.
20. ^ ”San Julián” (https://www.welcomeargentina.com/sanjulian/index_i.html) (på engelska). *Welcome to Argentina.com*. https://www.welcomeargentina.com/sanjulian/index_i.html. Läst 8 januari 2020.
21. ^ ”The Lowest Points On Each Of The World's Continents” (https://www.worldatlas.com/articles/the-lowest-points-of-the-world-s-continents.html) (på engelska). *World Atlas.com*. https://www.worldatlas.com/articles/the-lowest-points-of-the-world-s-continents.html. Läst 8 januari 2020.
22. ^ ”Laguna del Carbon” (https://deathvalleyjournal.wordpress.com/2009/06/02/laguna-del-carbon/) (på engelska). *Death Valley Journal.com*. https://deathvalleyjournal.wordpress.com/2009/06/02/laguna-del-carbon/. Läst 8 januari 2020.
23. ^ Palkewicz. Olika längdangivelser förekommer på floden, vid mätning på karta tenderar flodens längd att bli längre ju större skalan är. Flodens längd beror också på årstiden.
24. ^ Palkiewicz. 1984 uppskattades flodens längd till 7 025 kilometer av den kände oceanografen Jaques Yves Costeau
25. ^ Arne Forsman, Ulf Gärdenfors. ”Amazonfloden” (https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/amazonfloden). *Nationalencyklopedin*. https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/amazonfloden. Läst 6 januari 2020.
26. ^ ”Parana River” (http://www.britannica.com/EBchecked/topic/443063/Parana-River) (på engelska). *Encyclopædia Britannica - Encyclopædia Britannica Online*. Encyclopædia Britannica Inc. 2012. http://www.britannica.com/EBchecked/topic/443063/Parana-River. Läst 6 januari 2020.
27. ^ [a b c d e f] Ziesler, R.; Ardizzone, G.D. (1979). ”Amazon River System” (http://www.fao.org/docrep/008/ad770b/AD770B06.htm) (på engelska). *The Inland waters of Latin America*. Food and Agriculture Organization of the United Nations. ISBN 92-5-000780-9. http://www.fao.org/docrep/008/ad770b/AD770B06.htm. Läst 6 januari 2020
28. ^ [a b c d e f] Ziesler, R.; Ardizzone, G.D. (1979). ”Amazon River System” (http://www.fao.org/docrep/008/ad770b/AD770B05.htm) (på engelska). *The Inland waters of Latin America*. Food and Agriculture Organization of the United Nations. ISBN 92-5-000780-9. http://www.fao.org/docrep/008/ad770b/AD770B05.htm. Läst 6 januari 2020
29. ^ [a b c] Ziesler, R. ; Ardizzone, G.D. (1979). ”Amazon River System” (http://www.fao.org/docrep/008/ad770b/AD770B05.htm) (på spanska). *The Inland waters of Latin America*. Food and Agriculture Organization of the United Nations. ISBN 92-5-000780-9. http://www.fao.org/docrep/008/ad770b/AD770B05.htm. Läst 4 juli 2016
30. ^ ”Orinoco” (https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/orinoco). *Nationalencyklopedin*. https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/orinoco. Läst 6 januari 2020.
31. ^ ”Xingufloden” (https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/xingufloden). *Nationalencyklopedin*. https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/xingufloden. Läst 6 januari 2020.
32. ^ [a b c d e] Arne Jakobsson, Arne Strid, Magnus Mörner, Margit Werner, Noel Broadbent, Per Ahlberg, Ragnar Hall, Sven Behrens, Ulf Gärdenfors, Åke Hultkrantz, Östen Dahl. ”Sydamerika” (https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sydamerika). *Nationalencyklopedin*. https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sydamerika. Läst 6 januari 2020.
33. ^ ”WNF: Places: Amazon” (http://www.worldwildlife.org/places/amazon) (på engelska). http://www.worldwildlife.org/places/amazon. Läst 7 januari 2020.
34. ^ ”Field Museum scientists estimate 16,000 tree species in the Amazon” (http://www.eurekalert.org/pub_releases/2013-10/fm-fms101413.php) (på engelska). *Field Museum*. 17 oktober 2013. http://www.eurekalert.org/pub_releases/2013-10/fm-fms101413.php. Läst 7 januari 2020.
35. ^ Natalia A. Villavicencio, Emily L. Lindsey, Fabiana María Martín, Luis Alberto Borrero, Patricio I Moreno, C. R. Marshall, Anthony D Barnosky (2016). ”Combination of humans, climate, and vegetation change triggered Late Quaternary megafauna extinction in the Última Esperanza region, southern Patagonia, Chile (https://pdfs.semanticscholar.org/93ff/3f5e8838d037cbd02f9e27a7707ae47848ad.pdf)” (på engelska). *Ecography* 39 (2): sid. 125–140. doi:10.1111/ecog.01606 (https://dx.doi.org/10.1111%2Fecog.01606). https://pdfs.semanticscholar.org/93ff/3f5e8838d037cbd02f9e27a7707ae47848ad.pdf. Läst 10 januari 2018.
36. ^ Wilson & Reeder (red.) (2005). ”Tapiridae” (http://www.departments.bucknell.edu/biology/resources/msw3/browse.asp?s=y&id=14100036) (på engelska). *Mammal Species of the World*. http://www.departments.bucknell.edu/biology/resources/msw3/browse.asp?s=y&id=14100036. Läst 11 januari 2018.
37. ^ ”Fåglarna kommer från Sydamerika (https://www.hd.se/2015-12-14/faglarna-kommer-fran-sydamerika)”. *Helsingbords dagblad*. 14 december 2015. https://www.hd.se/2015-12-14/faglarna-kommer-fran-sydamerika. Läst 11 januari 2020.
38. ^ Nils Zakrisson (14 december 2015). ”Alla fåglar härstammar från Sydamerika” (https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=406&artikel=6324404). *sverigesradio.se*. https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=406&artikel=6324404. Läst 11 januari 2020.
39. ^ ”Sci/Tech First Americans were Australian” (http://news.bbc.co.uk/2/hi/sci/tech/430944.stm) (på engelska). BBC. http://news.bbc.co.uk/2/hi/sci/tech/430944.stm. Läst 24 maj 2010.
40. ^ ”The 1903 Treaty and Qualified Independence” (http://countrystudies.us/panama/8.htm) (på engelska). U.S. Library of Congress. 2009. http://countrystudies.us/panama/8.htm. Läst 12 januari 2020.
41. ^ Brereton, Bridget (2004) (på engelska). *General History of the Caribbean: The Caribbean in the Twentieth Century (https://books.google.se/books?id=rGSCOTc90WUC&pg=PA156&lpg=PA156&dq=AIFLD+guyana+riots&source=bl&ots=O9d5B61giL&sig=bn7nJoWHuL-tC31I3lGD8DVBDu8&hl=en&ei=HuZRToetBKTUiALn0eWDAQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&redir_esc=y#v=onepage&q=guyana%20independence&f=false)*. UNESCO. sid. 213. https://books.google.se/books?id=rGSCOTc90WUC&pg=PA156&lpg=PA156&dq=AIFLD+guyana+riots&source=bl&ots=O9d5B61giL&sig=bn7nJoWHuL-tC31I3lGD8DVBDu8&hl=en&ei=HuZRToetBKTUiALn0eWDAQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&redir_esc=y#v=onepage&q=guyana%20indepe Läst 12 januari 2020
42. ^ Henk E. Chin, Jack K. Menke. ”Suriname” (https://www.britannica.com/place/Suriname) (på engelska). *Encyclopædia Britannica - Encyclopædia Britannica Online*. Encyclopædia Britannica Inc. https://www.britannica.com/place/Suriname. Läst 12 januari 2020.
43. ^ ”Treaty between the Republic of Trinidad and Tobago and the Republic of Venezuela on the delimitation of marine and submarine areas, 18 April 1990” (https://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/TTO-VEN1990SA.PDF) (på engelska). The United Nations. https://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/TTO-VEN1990SA.PDF. Läst 12 januari 2020.

44. ^ ”The 1990 Accord Replaces the 1942 Paris Treaty” (http://www.trinidadandtobagonews.com/selfnews/viewnews.cgi?newsid1083159999,34015,.shtml) (på engelska). Trinidad and Tobago News. http://www.trinidadandtobagonews.com/selfnews/viewnews.cgi?newsid1083159999,34015,.shtml. Läst 12 januari 2020.
45. ^ ”Guyane Française” (http://snl.no/Guyane_Fran%C3%A7aise). *Store norske leksikon*. http://snl.no/Guyane_Fran%C3%A7aise. Läst 7 juni 2010.
46. ^ Jessica Nilsson (1 december 2009). ”Bolivias historia” (http://latinamerika.nu/bolivias-historia). *Latinamerika.nu*. Latinamerikagrupperna. http://latinamerika.nu/bolivias-historia. Läst 6 januari 2020.
47. ^ [a b c] ”South America” (https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/wfbExt/region_soa.html) (på engelska). *The World Factbook*. Central Intelligence Agency. https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/wfbExt/region_soa.html. Läst 19 juni 2017.
48. ^ La Paz är Bolivias administrativa huvudstad;
49. ^ Påskön ligger i Stilla havet och brukar anses tillhöra Oceanien men är medräknat här.
50. ^ (2014) ”Falkland Islands (ISLAS MALVINAS)” (https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/fk.html) (på engelska). *The World Factbook*. Central Intelligence Agency. https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/fk.html. Läst 19 juni 2017.
51. ^ (1 januari 2016) ”Estimation de la population au 1 er janvier 2016” (https://www.insee.fr/fr/statistiques/1893198) (på franska). Institut national de la statistique et des études économiques. https://www.insee.fr/fr/statistiques/1893198. Läst 19 juni 2017.
52. ^ Claimed by Argentina.
53. ^ Claimed by Argentina; the South Georgia and the South Sandwich Islands in the South Atlantic Ocean are commonly associated with Antarctica (due to proximity) and have no permanent population, only hosting a periodic contingent of about 100 researchers and visitors.
54. ^ Salzano, FM; Sans, M (2014). ”Interethnic admixture and the evolution of Latin American populations (http://www.pubmedcentral.nih.gov/articlerender.fcgi?tool=pmcentrez&artid=3983580)” (på engelska). *Genetics and Molecular Biology* 37 (1 Suppl): sid. 151–170. doi:10.1590/s1415-47572014000200003 (https://dx.doi.org/10.1590%2Fs1415-47572014000200003). PMID 24764751.
55. ^ ”The Languages spoken in Guyana” (http://www.studycountry.com/guide/GY-language.htm) (på engelska). *Studylands*. http://www.studycountry.com/guide/GY-language.htm. Läst 12 januari 2020.
56. ^ Här är länderna med högst – och lägst – ränta i världen (https://www.gp.se/ekonomi/h%C3%A4r-%C3%A4r-l%C3%A4nderna-med-h%C3%B6gst-och-l%C3%A4gst-r%C3%A4nta-i-v%C3%A4rlden-1.15053270), Göteborgs-Posten. Publicerat den 13 maj 2019. Läst den 6 januari 2019.
57. ^ Här är länderna där den extrema fattigdomen ökar (https://www.omvarlden.se/Branschnytt/nyheter-2019/har-ar-landerna-dar-den-extrema-fattigdomen-okar/), OmVärlden. Publicerad den 12 februari 2019. Läst den 6 januari 2020.
58. ^ [a b] ”Global Metro Monitor” (https://www.brookings.edu/research/global-metro-monitor/) (på engelska). Brookings Institution. 22 januari 2015. https://www.brookings.edu/research/global-metro-monitor/. Läst 6 januari 2020.

Källförteckning

- Palkiewicz, Jacek. ”Source of the Amazon River identificated” (http://www.palkiewicz.com/ekspedycje/index.php?p=zrodl_amaz). http://www.palkiewicz.com/ekspedycje/index.php?p=zrodl_amaz. Läst 12 februari 2009.**(engelska)**

Externa länkar

-
- Wikimedia Commons har media som rör Sydamerika.

Sydamerika-portalen

Sydamerika
Argentina · Bolivia · Brasilien · Chile · Colombia · Ecuador · Guyana · Panama · Paraguay · Peru · Surinam · Trinidad och Tobago · Uruguay · Venezuela Särskilda områden: Falklandsöarna, Sydgeorgien och Sydsandwichöarna (Storbritannien) · Franska Guyana (Frankrike)
Världens regioner
Afrika Nord- (Maghreb) · Subsahariska Afrika (Central- · Södra · Väst- · Öst-)
Amerika Nord- (Norra · Mellan-/Central- · Västindien) · Syd- · Anglo- · Ibero- · Latin-
Asien Öst- (Fjärran östern) · Sydost- (Indokina · Malajiska arkipelagen) · Syd- · Sydväst- (Mellanöstern) · Central- · Nord- (Sibirien)
Europa Väst- · Central- · Öst- · Nord- · Syd- · Sydöstra
Oceanien Australasien · Melanesien · Mikronesien · Polynesien
Polerna Arktis · Antarktis
Världshaven Norra ishavet · Atlanten · Indiska oceanen · Stilla havet · Antarktiska oceanen
Auktoritetsdata • VIAF: 177145424560886831330 (https://viaf.org/viaf/177145424560886831330) • LCCN: sh85125524 (http://id.loc.gov/authorities/subjects/sh85125524) • GND: 4078014-4 (http://d-nb.info/gnd/4078014-4) • BNF: cb15238513g (http://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb15238513g) (data) (http://data.bnf.fr/ark:/12148/cb15238513g) • NDL: 23122008 (http://id.ndl.go.jp/auth/ndlna/23122008) • NKC: ge129486 (http://aleph.nkp.cz/F/?func=find-c&local_base=aut&ccl_term=ica=ge129486&CON_LNG=ENG)

Hämtad från "https://sv.wikipedia.org/w/index.php?title=Sydamerika&oldid=47711551"

Sidan redigerades senast den 28 maj 2020 kl. 07.52.

Wikipedias text är tillgänglig under licensen Creative Commons Erkännande-dela-lika 3.0 Unported. För bilder, se respektive bildsida (klicka på bilden). Se vidare Wikipedia:Upphovsrätt och användarvillkor.